

Є. Мороз,
студентка II курсу
Економіко-правового коледжу
Міжнародного гуманітарного університету,
м. Одеса, Україна

ФІЛОСОФСЬКЕ ВЧЕННЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ ЯК ПРАКТИЧНІ ПОРАДИ З НАБУТТЯ СЕНСУ ЖИТТЯ

***Анотація.** Автор досліджує основні ідеї українського філософа Григорія Сковороди та робить висновки про їх сучасний практичний сенс.*

***Ключові слова:** самопізнання, філософія серця, етика, щастя.*

«Коли дух людини веселий, думки спокійні, серце мирне – то все світло, щасливо, блаженно. Це є філософія».
Григорій Савич Сковорода

Нерідко можна почути від оточуючих фразу про те, що життя – одне і ми живемо лише один раз. Але на практиці люди не цінують найголовніше – час, забуваючи про те, що людина є лише частинкою чогось вічного, циклічного, але в той же час нового. В той же час, дуже важливим для кожного з нас є відчуття потреби комусь, щастя, завершеності, придбання сенсу нашого існування, вищого призначення. Важливим вважаємо також з'ясування того, яким чином розуміти і застосувати певне філософське вчення або концепцію в житті.

Метою даної статті є узагальнення та розкриття філософських ідей Григорія Сковороди, вчення його деяких практичних порад і настанов. Для досягнення цієї мети спробуємо з'ясувати, що криється за таким складним поняттям, як "душа" на основі твору «Розмова п'яти подорожніх про істинне щастя в житті. Дружня розмова про душевний світ». Такий шлях, на наш погляд, допомагає наблизитися до усвідомлення такої актуальної теми як сенс нашого існування.

Про життя і творчість Г. Сковороди написано безліч трактатів, статей, книг, створені фільми, захищені дисертації. Його цитують, видають і перевидають його твори, про нього століттями сперечаються філософи, за його притчами ставили вистави в ХХ столітті. Хоча він залишається як і раніше «невловимим» і маловідомим, хоча інтерес до імені Г. Сковороди від ювілею до ювілею розгорається з новою силою.

Подібно до Сократа, Г. Сковорода дотримується тверджень: «пізнай себе», «поглянь у себе». Близьким до традиційних античних поглядів є опора його філософії на ідеал «евдемонії» (щастя, блаженство як вища мета людського життя), проповіді «автаркії» (самодостатності, незалежності від зовнішнього світу), «аскези» (стриманості, відмови від життєвих благ).

«Відмінний образ його думок, вчення, життя скоро звернули увагу всього суспільства» – писав про Г. Сковороду М. Ковалинський, відзначаючи, що учитель був «завжди веселий, бадьорий, стриманий, цнотливий, всім задоволений, благодушествуючий, ... шанобливий до всякого, відвідував хворих, втішав сумних, ... вибирав і любив друзів по серцю їх, мав набожество без марновірства, вченість без кічення ...» [1].

Вивчаючи філософію Г. Сковороди, треба сказати, насамперед, що досі немає її загальновищого тлумачення. Ф. Зеленогорський бачить у Григорії Сковороді, насамперед мораліста і звідси він пояснює його систему. В. Ерн, який написав єдину досі велику монографію про Г. Сковороду, виходить в реконструкції його системи з антропологізму Г. Сковороди. Нарешті, Д. Чижевський у

своїй узагальнюючій статті «Філософія Сковороди» виходить з антиномізма у вченні Сковороди, з постійних антитез, які лежать в основі всіх його поглядів [2].

Містичне й алегоричне тлумачення сенсу буття у Г.С. Сковороди визначається внаслідок нерозв'язання питання про співвідношення універсального та індивідуального моментів в «дійсному» бутті. Будучи теїстом, він намагається намалювати такий шлях до перетворення особистості, який би розкривав неповноту, неправду «чуттєвого», тільки «зовнішнього» буття. В основі його пошуків лежить Біблія. Саме ідеї, що містяться в Біблії надихають та надають сил Г. Сковороді, допомагають знайти «справжню» дійсність існування всього живого.

Сковорода не створив теоретично оформленого і систематизованого вчення. Свою філософію він розумів, як уміння жити в Бозі, в гармонії з природою, у світі з людьми і власною совістю.

Провідними ідеями філософії Г. Сковороди стали:

- Вчення про людину, про самопізнання як єдиний шлях до Бога і до щастя;
- Вчення про три світи, які складають все суще;
- Ідея подвійної природи трьох світів;
- «Філософія серця» як центру духовного життя людини та головного інструменту самопізнання;
- Моральний ідеал «нерівної рівності» і ідея «сродної праці».

Сковорода вважає, що «... Весь світ складається з двох натур: одна – видима, друга – невидима». Один світ величезний, нескінченний – макрокосм, причому включає в себе все народжене в цьому великому світі, складеному з паралельних незліченних світів... Метою пізнання цього світу є не опис окремих предметів, а розкриття їх невидимої природи – збагнення їх внутрішнього значення, бо через внутрішню суть окремих речей можна досягнути «таємні пружини розвитку всього Всесвіту»... Інший безмежний, людський світ – мікркосм. І третій, символічний – Біблія. Символи Біблії, писав Г. Сковорода «відкривають в нашому грубому практичному розумі другий розум, тонкий, споглядальний, окрилений, який дивиться чистим і світлим оком» [3]. Людина, що проникає в глибини цієї дуальності і охоплена прагненням побачити в серці справжню ідею Бога, відчуває всю силу Божого Слова.

Практична філософія Г. Сковороди знаходиться в тісному зв'язку з умоглядною: для істинно щасливого життя потрібні знання і мудрість. Він намагався поєднувати розум і віру: розум повинен прагнути до відшукування істини, але поряд із розумом видне місце займає і віра.

Крім того, Григорія Сковороду не можна віднести ні до ідеалістів, ні до реалістів – це суміжна грань між двома кардинально різними уявленнями світу. У нього Бог і матерія співіснують поруч, хоч невидима натура завжди первинна – тобто у Г. Сковороди мета розвитку матерії задана Богом. Оскільки який-небудь розвиток світу розуміється Г.Сковородою як здійснення мети, а розвитком управляють внутрішні закони, які визначають можливі кордони саморозвитку. Ці кордони саморозвитку задані Богом і від людей не залежать. Творчість же можлива тільки в рамках відведених Богом кордонами.

«Я навчуся з Біблії, що серце людське не може бути без вправи». Серце, у тлумаченні Г. Сковороди, – це не просто орган тіла, а специфічне, невимовне словами осереддя душі чи ядро людської природи. Мислитель трактує серце як найглибший духовний символ, а все зовнішнє є лише маска, що прикриває духовну сутність людини [3].

Прикладне значення філософії серця Г.С. Сковороди полягає в пошуку і знаходженні підстав моральної свідомості для людини. Найважливішими елементами етики філософа є взаємопов'язані людські якості: самопізнання і добродетельність. «Пізнати себе самого, і знайти себе самого, і знайти людину – все оце одне значить». Самопізнання він закликає починати з стану неосуду: «Не суди по обличчю нічого, нікого, ні себе». Іншими словами, про людину і про себе необхідно робити висновки не за зовнішніми ознаками, а по внутрішній суті – по серцю, думкам і справам. «Добрі плоди»,

за словами Г.С.Сковороди, результат «благих справ». Корінь «благих справ» знаходиться в самій природі людини – в її серцевині, – і «природа блага є всьому початок, і без неї ніщо не існує».

Етика Григорія Сковороди ґрунтується на істині, правді і чеснотах, так як вони є основою моральної поведінки людини, її духовних поривів і розумного людського співжиття. «Хочеш бути царем? ... Дістань ж собі понад серце царське ... Дух правди, він-то є серце цареве ... Цей дух да й царює в тобі!». Звертаючись до простого народу, філософ закликає: «Сину, тримай своє серце ... не дивитися на те, що твоє телішко є убога хіжинка. У хатині тій і під убогих тою одеждою знайдеш царя твого, батька твого, дім твій, ковчег його і спасіння твоє. Не будь царем, а май серце царське, бо що правда – це цар без маски». Цей вислів має величезні підстави для розуміння себе, бо іноді ми забуваємо, що із собою нічого не забереш, а життя витратиться на марнославство та якісь незначні речі. «Се так, ми народилися для справжнього щастя і мандруємо до нього, а життя наше — шлях, що тече, як річка» [4]. В цьому вислові можна беззаперечно прослідкувати впевненість філософа в значущості життя кожного, у вищому призначенні та розпорядженні ним.

Здавна вже шукаю я щастя, але ніде його знайти не можу.

«Григорій. Коли достеменно хочете його віднайти, то скажіть мені, що для людини найкраще?

Яків. Бог його знає, і взагалі, нащо питаєш про те, чого великі мудреці не змогли вирішити і розійшлись у своїх гадках, як подорожні на шляху? Адже те, що найкраще,— те й найвище, а що найвище — всьому голова і кінець. Се найкраще добро звалось у стародавніх філософів завершенням усіх доброт і верховним добром; хто ж тобі дасть відповідь, що таке є край і пристанище всіх наших бажань.

Григорій. Тихіше, друже мій! Дуже далеко ти забрів. Я спитаю простіше: чого ти у своєму житті бажаєш найбільше? Наше найбільше бажання – бути щасливими» [4]. Адже правда, **яка утіха від статків чи від гарної обстави, коли серце занурене в найтемніший морок невдоволення...**

Саме це становище людської душі добре висвітлено в одному з афоризмів Григорія Савича Сковороди: «Надмір породжує пересит, пересит – нудьгу, нудьга ж – душевну тугу, а хто хворіє на се, того не назвеш здоровим» [5].

Ще однією відомою сквородинською думкою є визнання вічних цінностей простими: «Господи, дякую Тобі, що все потрібне Ти зробив простим, а все складне – непотрібним» [1].

Отже, вивчивши декілька провідних філософських ідей мислителя, ми висвітлили дещо найголовніше для себе. Життя потрібно прожити з розумом, діяти по серцю, але не забувати, що ми всі для чогось створені. Думка про гармонію світу лежить в основі філософії Г. Сковороди і я повністю з цим згодна. Відчуття міри и задоволення межують дуже близько та потрібно зазначити, що вища насолода від життя – не в одномоментних примхах, а в постійному саморозвитку своєї душі та набутті невід'ємних якостей «правильної, чистої та світлої» людини. Кожен знаходить себе у різному – любов, родина, кар'єра тощо. Але сполучною ланкою усіх людей нашої планети в будь-яких сферах життя має бути визнання того, що сенс життя – це творче екзистенційне питання, яке залежить виключно від особистого осмислення, бажання та готовності до саморозвитку і змін. Будь-які зміни на краще є наслідком кропіткої праці над собою та вдосконаленням душевних якостей.

Таким чином, можна із впевненістю сказати, що філософські думки Григорія Сковороди є сучасними. Думки геніального українського філософа Григорія Сковороди вчать знаходити своє призначення і щастя в житті. Наприкінці наведу один з багатьох афоризмів філософа, який розкриває практичний сенс його філософії: «Щасливий, хто мав змогу віднайти щасливе життя. Але щасливіший той, хто вмів ним користуватись...».

ЛІТЕРАТУРА

1. Феномен Григорія Сковороди [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://old.ua-today.com/modules/myarticles/article_storyid_5198.html
2. Філософські ідеї Г.С. Сковороди [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bibliofond.ru/view.aspx?id=18198>
3. Лебеденко А. Григорий Сковорода: философия сердца прошлого для будущего / А. А. Лебеденко // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия «Философия. Культурология. Политология. Социология». Том 24 (65). – 2012. – № 4. – С. 42–49.
4. Сковорода Г. Дружня розмова про душевний світ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://scovoroda.info/ft.php?page=tozмова>
5. Афоризми Григорія Сковороди [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://scovoroda.info/aphorism.php>

Е. Мороз. Философское учение Григория Сковороды как практические советы по приобретению смысла жизни. – Статья.

Аннотация. Автор исследует основные идеи украинского философа Григория Сковороды и делает вывод относительно их современного практического смысла.

Ключевые слова: самопознание, философия сердца, этика, счастье.

Elizabeth Moroz. The Philosophical Doctrine of Grigoriy Skovoroda as the Practical Advices of the Meaning of Life. – Article.

Summary. The author explores the basic ideas of Ukrainian philosopher Grigoriy Skovoroda and concludes on their modern practical sense.

Key words: self-knowledge, the philosophy of the heart, ethics, happiness.

УДК 130.2:81-25

К. Нури,

студентка II курсу

Економіко-правового коледжу

Міжнародного гуманітарного університету,

м. Одеса, Україна

«ОДЕССКИЙ ЯЗЫК» КАК ЯВЛЕНИЕ КУЛЬТУРЫ

Аннотация. В статье показывается уникальность «одесского языка» как особого феномена истории и культуры. Автор поддерживает идею признания «одесского языка» в качестве явления международного масштаба.

Ключевые слова: «одесский язык», уникальность, культурное явление.

Язык, на котором говорят жители прекрасного южного города Украины Одессы называют по-разному: одесский говор, одесский сленг, одесский жаргон, одесский языковой колорит, одесское городское койне, одесское наречие, одесский диалект и т.д. Но хочется назвать его Языком с большой буквы «Я». Ведь по своему богатству и значимости он не уступает другим языкам. Многие исконно-одесские выражение перекочевали в повседневную русскую речь. Без знания одесского языка невозможно полностью понять смысл произведений русской классики, созданных в прошлом веке. Этот язык полон эпитетов, сравнений, крылатых выражений и других художественных литературных приемов. Разве не заслуживает изучения и сохранения язык, на котором разговаривали, спорили и признавались в любви наши предки? Он является одним из живописнейших наследий человечества, Восьмым чудом света (по мнению самих одесситов), вот почему этот язык за-